

Význam bezpečnostních rizik v územním plánování a regionálním rozvoji

Vladimíra Šilhánková, Michael Pondělíček

Úvod

Územní plánování jako nástroj řízení prostorového uspořádání sídel i větších územních celků je disciplína, která se v současných formách vyvíjí přibližně 130 let. „Otcové“ soudobého územního plánování zejm. Patrik Geddes a Ebenezer Howard se prostřednictvím tvorby územních plánů pokoušeli zavést koordinovaný přístup jak do prostorového uspořádání sídel, tak i do oblasti uspořádání jeho provozu a fungování. Vedl je k tomu neutěšený stav industriálních měst 2. poloviny 19. století (zejm. měst ve Velké Británii). Stav měst, která se stala nebezpečná pro jejich obyvatele z hlediska rostoucího dopravního provozu, ale i z hlediska negativních vlivů průmyslové výroby (zejm. exhalace, vibrace) a vysokých hustot zalidnění obytných dělnických čtvrtí (problematika zásobení kvalitní pitnou vodou, oslunění a odvětrání obytných místností i celých obytných bloků a další hygienické problémy).

Vlastní disciplína stavby měst je ale mnohem starší než, aby sahala jen do období průmyslové revoluce a překotného růstu industriálních měst. Tato doba – doba 2. poloviny 19. století, víceméně „jen“ zvýraznila a rozvinula již existující principy stavby měst, které sahají až do období starověku. Vždyť primárním úkolem pro stavbu měst bylo zabezpečit ochranu jejich obyvatel, ať již před nepříznivými vlivy přírodního prostředí (ochrana před divokými zvířaty), tak před nepřátelskými skupinami. Hradby, opevnění a rozsáhlé fortifikační systémy tak (s malými výjimkami) nacházíme u všech měst od období starověku až do výše zmiňovaného období průmyslové revoluce. Spolu s fortifikačními úkoly patřilo k základním úkolům stavby měst i jejich zásobování životně důležitou infrastrukturou (zejm. dostatečný přístup k pitné vodě). [1]

Vidíme tedy, že problematika ochrany obyvatelstva hrála vždy nejen důležitou, ale naprosto stěžejní roli ve stavbě měst a v úvodních etapách rozvoje územního plánování. Dalo by se bez nadsázky říct, že samotná stavba měst a územní plánování vycházejí z potřeby vytvoření podmínek pro bezpečnost obyvatel.

Současné územní plánování

Naše současné územní plánování, jehož rámec je vymezen Zákonem č. 183/2006 Sb. o územní plánování a stavebním řádu (Stavební zákon) (dále jen SZ) [2], klade ale své hlavní cíle do oblasti poněkud jiné, než je zajištění bezpečnosti obyvatelstva. V §18 SZ je definováno, že *cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.*

Územní plánování zajišťuje předpoklady pro udržitelný rozvoj území soustavným a komplexním řešením účelného využití a prostorového uspořádání území s cílem dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území. Za tím účelem sleduje společenský a hospodářský potenciál rozvoje.

Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem

na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.

Orgány územního plánování koordinují veřejné i soukromé záměry změn v území, výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území a konkretizují ochranu veřejných zájmů vyplývajících ze zvláštních právních předpisů.

Snad až na zmínku v tomto posledním odstavci, kde se hovoří o ochraně veřejného zájmu vyplývající ze zvláštních právních předpisů, **nedá se dovodit, že by problematika bezpečnosti obyvatelstva byla nějak speciálně sledována v současném územním plánování.**

Z tohoto úhlu pohledu mohlo by se zdát, že role územního plánování z pohledu ochrany obyvatelstva je malá až zanedbatelná. Opak je však pravdou. Řešení prostorového uspořádání území může hrát a hraje klíčovou roli při předcházení vzniku kritických míst z pohledu ochrany obyvatelstva či při odstraňování těchto míst, pokud již existují. Lokalizace zástavby, její funkční a prostorové složení, ochrana přírodních lokalit a zdrojů, to vše může hrát a hraje významnou roli při ochraně a obraně obyvatelstva nejen před živelnými katastrofami jako jsou např. povodně či sesuvy půdy, ale i v případech dalších krizových situací či dokonce teroristických útoků.

Jak tedy chápat cíle současného územního plánování, které se vymezuje jako „trvale udržitelné“, z pohledu ochrany a obyvatelstva?

Principy udržitelného rozvoje a územní plánování

Z mnoha definic a teoretických prací, které se věnují problematice rozpracovávání principů udržitelného rozvoje, nebo lépe principům udržitelného života vyplývá, že se primárně jedná o koncept nastavení takového způsobu chování a jednání, které by zajistilo přežití lidstva na planetě Zemi. Nejznámější je definice Gro Harlem Bruntlandové z roku 1987, která definuje udržitelný rozvoj jako *takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnosti splnění potřeb generací příštích.* [3]

Pokud tedy přijmeme tuto základní premisu, že princip udržitelného rozvoje území integruje všechny aspekty ochrany, které vedou k zajištění přežití lidstva na Zemi, pak samozřejmě integruje i princip zajištění bezpečnosti obyvatel v území.

V praxi se ale bohužel setkáváme s řadou definic a přístupů, které výše popsany široký koncept ochrany života na Zemi více či méně posunují pouze do roviny ochrany přírody a ekologie např. jako „*schopnost ekosystému udržet ekologické procesy a funkce i biologickou rozmanitost a produktivitu, do budoucnosti*“[4]

V tomto duchu bohužel můžeme nalézt pojem udržitelný rozvoj i v naší legislativě, a to konkrétně v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí [5], kde je v § 6 definován následovně: „*trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“

V praxi (a to nejen v praxi územního plánování) je ale třeba dbát o to, aby koncept udržitelného rozvoje byl chápán ve svém primárním – širokém, výkladu. Trvale udržitelný rozvoj (život) musí skutečně zajišťovat rovnováhu tří základních pilířů – sociálního, environmentálního a ekonomického, a to vše prostorové dimenzi tj. promítnuto do území. V praxi se musíme důsledně vyvarovat nadřazování zájmů jedné oblasti nad ostatními, ať už

se jedná o oblast ekonomickou (viz přístupy převažující v polovině 90. let 20. stolní) nebo o oblast environmentální – ekologickou (viz snahy a přístupy v současnosti, kdy konzervativní environmentalistický přístup v ČR tlačí exekutivu do nesmyslně vysokých nároků na ochranu životního prostředí bez ohledu na udržitelný rozvoj lidské společnosti - požadavky na ochranu lokalit NATURA 2000 a jiných chráněných území mnohonásobně nerespektují požadavky na zachování lidské populace - př. ochrana malé populace žab v mokřadech a na prameništích rozhodujících při zásobování měst vodou a řada dalších).

Organizace společnosti a ochrana obyvatelstva v území

Jak bylo naznačeno výše veškeré aktivity, ať už v oblasti sociální, ekonomické či environmentální se vždy uskutečňují v nějakém prostoru – území. I ochrana obyvatelstva musí být organizována prostorově. Protože ale území je velmi široký a velmi různorodý pojem je pro praktické užití rozdělováno a systematicky tříděno na menší celky, pro něž obvykle používáme termínu „region“. Nejobecnější výklad, který pro termín region můžeme nalézt „*oblast, pruh země, prostor, místo, která má více či méně jasně stanovené hranice nebo určité vlastnosti*“ [6]

Vymezování regionů je tématem řady teoretických prací. Současní teoretikové urbanismu definují region jako: **Účelově (často abstraktně) vymezené území, jehož hranice jsou dány významnými funkčními vazbami (zejména v případě městského regionu) anebo společnými charakteristikami fyzikálními, přírodními, klimatickými, ekonomicko-sociálními, etnickými, jazykovými atd.** [7]

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že v praxi existuje mnoho způsobů rozdělování území do regionů. Z úhlů pohledu základních pilířů udržitelného rozvoje můžeme do území promítnout minimálně tři různé principy regionalizace (matrice):

1. z pohledu socioekonomického – rozdělení území v rámci tzv. sociogeografické regionalizace [8,9];
2. z environmentálního pohledu – viz biogeografická struktura území [10];
3. z geopolitického pohledu – viz volební okresy a rozložení voličské základny.

Přítom struktura výše uvedených matic je různorodá. Bezpečnost obyvatelstva a území ale nemůžeme rozdělovat po výše uvedených maticích ani podle pilířů udržitelného rozvoje. Bezpečnost musí být pojímána komplexně. Takovýmto komplexním nástrojem by mělo být územní plánování. Vymezování řešeného území pro zpracování územně plánovacích dokumentací, kam by měla být územní bezpečnost začleněna, se ale v praxi řídí v podstatě administrativním rozdělením území, které se z výše uvedených matic nejvíce blíží průniku geopolitického a socioekonomického uspořádání území. Biogeografická struktura je pak ponechána zcela bez zřetele.

Problémy, které mohou v této souvislosti nastávat, si můžeme dokumentovat na příkladu Pardubického kraje. Ponecháme-li stranou, že některé oblasti Pardubického kraje vůbec do Pardubic socioekonomicky nespádají (např. území Poličky), pak samotný administrativně vymezený Pardubický kraj se z pohledu biogeografické regionalizace rozpadá minimálně do tří zcela různorodých oblastí (oblast Kralického Sněžníku, oblast Vysočiny a oblast Pardubicka) a každá z těchto oblastí vykazuje jiná základní rizika např. Kralický Sněžník ohrožení sněhem a námrazou, Vysočina ohrožení větrem a Pardubicko ohrožení chemickým průmyslem.

Územně plánovací dokumentace by měly tyto souvislosti zpracovávat a řešit. Smutnou pravdou ovšem je, že se tomu v praxi tak neděje. Přítom rizika se dají nejen graficky znázornit, ale i matematicky modelovat např. riziko havárie na vodách v okolí frekventované

dopravní tepny (př. Urbanická Brána), tektonické riziko, rychlost rozšíření znečištění ovzduší při havárii v chemickém průmyslu, riziko vzniku povodňových stavů a jejich důsledků ...

Jak tedy přispívá naše současné územní plánování k ochraně obyvatelstva a bezpečnosti území?

Protože na omezeném prostoru tohoto článku nemůžeme pojmut celý systém současného územního plánování, budeme se soustředit na její analytickou část, která je pak podkladem pro další územně plánovací činnost.

Územně analytické podklady v systému územního plánování

Územně analytické podklady obsahují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, omezení změn v území z důvodu ochrany veřejných zájmů, vyplývajících z právních předpisů nebo stanovených na základě zvláštních právních předpisů nebo vyplývajících z vlastností území (dále jen „limity využití území“), záměrů na provedení změn v území, zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území a určení problémů k řešení v územně plánovací dokumentaci (dále jen „rozbor udržitelného rozvoje území“). [11] Potud díkce zákona. Pojdme se nyní podívat, jak územně analytické podklady v praxi vypadají a co vše z nich lze či nelze vyčíst.

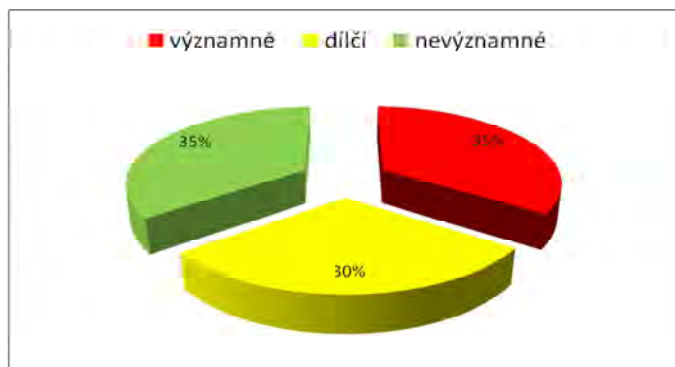
Územně analytické podklady sestávají ze souboru sledovaných jevů, kterých je na úrovni obce s rozšířenou působností 119 a na úrovni kraje 37. Pojdme si nyní projít tyto sledované jevy a pokusme se označit ty z nich, které mají nebo by za určitých okolností mohly mít vazbu na bezpečnosti území:

	Téma	Vztah k bezpečnosti území
16	Území s archeologickými nálezy	Žádný
17	Oblast krajinného rázu a její charakteristika	Žádný
37	Lesy ochranné	Významné
38	Lesy zvláštního určení	Významné
44	Vodní zdroj povrchové, podzemní vody vč. ochranných pásem	Významný
45	Chráněná oblast přirozené akumulace vod	Významný
47	Vodní útvar povrchových, podzemních vod	Významný
48	Vodní nádrž	Významný
49	Povodí vodního toku, rozvodnice	Dílní
55	Přírodní léčivý zdroj, zdroj přírodní minerální vč. ochranných pásem	Dílní
56	Lázeňské místo, vnitřní a vnější území lázeňského místa	Žádný
57	Dobývací prostor	Dílní
58	Chráněné ložiskové území	Dílní

Tabulka 1 Namátkový výběr jevů sledované v ÚAP a jejich vyhodnocení z pohledu bezpečnosti – vlastní konstrukce

Výše uvedeným expertním vyhodnocením jevů sledovaných v Územně analytických podkladech docházíme k poznání, že ze 119 sledovaných jevů lze 41 (35%) označit jako bezpečnostně významné, 36 (30%) jevů má alespoň dílní bezpečnostní význam a jen 42

(35%) jeví můžeme vyhodnotit jako jevy zcela bez významu oblasti bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a kritické infrastruktury.

Graf 1 Rozložení významu jeví sledovaných v ÚAP podle vlivu na bezpečnost obyvatelstva a území

Z toho prostým součtem ovšem plyne, že vliv na bezpečnost území a obyvatel mají plné 2/3 sledovaných jeví. Přitom v textové části ÚAP není o bezpečnosti území a obyvatelstva ani zmínka!!! Stejně tak jako nejsou žádná data z ÚAP považována minimálně za důvěrná!!!

Rozbor udržitelného využití území

Součástí územně analytických podkladů je i rozbor udržitelného rozvoje území (RURÚ), který stanovuje pro obce s rozšířenou působností a pro krajské samosprávy povinnost sledovat kromě celé řady technických dat i ukazatele, které odrážejí udržitelné využívání území. RURÚ vychází z dat sebraných v rámci přípravy územně analytických podkladů. Vyjdeme-li z logické premisy, že bezpečnost území a obyvatelstva je a dle našeho názoru musí být významnou součástí (trvale) udržitelného života, pak bychom logicky očekávali, že vyhodnocení bezpečnosti bude zahrnuto v tomto dokumentu.

Základním stavebním kamenem pro zpracování RURÚ je SWOT analýza (analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb). Vyhláška MMR č. 500/2006 [12] stanovuje i strukturu této SWOT analýzy. Vyhláška opět přesně říká jaké přesné tematické členění má SWOT analýza mít. Je to následujících 12 témat:

- horninové prostředí a geologie
- vodní režim
- hygiena životního prostředí
- ochrana přírody a krajiny
- zemědělský půdní fond
- pozemky určené k plnění funkcí lesa
- veřejná doprava
- technická infrastruktura
- sociodemografické podmínky
- bydlení
- rekreace
- hospodářské podmínky

Kupodivu zase žádná zmínka o bezpečnosti, a přitom většina těchto témat (snad jen s výjimkou horninového prostředí a rekreace) větší či menší vztah k bezpečnosti území a obyvatelstva má.

Cílem RURÚ je jak se dočítáme ve vyhlášce jednak „vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro příznivé životní prostředí, hospodářský rozvoj a soudržnost společenství obyvatel území“

Vedle toho, ale mají RURÚ sloužit k určení problémů k řešení v UPD. Tyto kategorie jsou pět přesně definovány, a to:

- urbanistické závady;
- dopravní závady;
- hygienické závady.

Při vší úctě k zákonodárcům a přesto, že urbanismus je naší mateřskou profesí, **je pro nás nepochopitelné, proč v tomto výčtu chybí problematika zajištění bezpečnosti minimálně u kritické infrastruktury.** Rozumnou odpověď na tuto otázku ale bohužel nenalzááme. Zákonodárce ani územní plánovač už dnes ví, že neporučí větru ani dešti, a tak riziko větrných smrštů, povodní a dalších přírodních kalamit nelze minout, a proto bychom jej neměli ani přehlížet. **Bez komplexně bezpečnostního pohledu, zaděláváme si na celou řadu problémů v blízké i vzdálenější budoucnosti!**

Pro nás je ale zajímavější a důležitější úvaha, proč mezi problémy k řešení chybí bezpečnostní otázky.

Územně analytické podklady v praxi. Příklad ORP Polička

Na příkladu ORP Polička, bychom chtěli dokumentovat, že pokud se provede komplexní hodnocení území prostřednictvím SWOT analýzy (bez ohledu na výše uvedené tematické okruhy) pak právě celá řada „bezpečnostních otázek“ vyplyne do popředí jako problémy daného území.

V následující tabulce jsou uvedeny hlavní vytipované slabé stránky regionu hodnocené pěti nezávislými experty (urbanistou, ekologem, sociálním geografem, územním ekonomem a místním expertem) vč. hodnocení dopadů těchto témat na (trvale) udržitelný rozvoj. (Bližší popis způsobu vyhodnocení území z pohledu dopadů na udržitelný rozvoj in Šilhánková, Pondělíček, 2009 [13])

Slabé stránky	Vazby mezi pilíři			
	Četnost	Soc x Eko	Soc. x Envi	Envi x Eko
Nedostatečné vybavenost území technickou infrastrukturou - vodovod, kanalizace s napojením na ČOV	5	-2	-2	-2
Nedostatečná kvalita místních komunikací a silnic III. třídy	5	-1	-2	-1
Existence brownfields vč. starých ekologických zátěží	5	-1	-2	-2
Nedostatečná dopravní dostupnost některých obcí hromadnou dopravou	4	-2	-2	-1
Nedostatečná vybavenost některých obcí občanskou vybaveností	4	-2	-1	0

Zdroj: RURÚ pro ORP Polička

Tabulka 2 Slabé stránky regionu ORP Polička

Témata ze SWOT analýzy, která se opakují více než dvakrát, jsou dále zpracována do tzv. **hlavních témat regionu**, neboli jsou tímto způsobem „určeny problémy k řešení“ v územní.

Např. pro ORP Polička to bylo např. těchto 11 témat:

- 1 Vybavenost území dostatečnou a kapacitní technickou infrastrukturou v oblasti vodního hospodářství a odkanalizování území vč. napojení na ČOV;
- 2 Kvalita silnic III. třídy a místních komunikací;
- 3 Disparita v dostupnosti území hromadnou dopravou;
- 4 Dostupnost občanské vybavenosti pro všechny obyvatele regionu;
- 5 Zachovalost krajinného rázu;
- 6 Nevýhodné podmínky v oblasti zaměstnanosti a pracovních příležitostí v regionu vč. vývoje mezd;
- 7 Gradient rozvoje turistického ruchu (rozvoj ekoturistiky, agroturistiky apod.);
- 8 Vývoj počtu obyvatel a jejich věková struktura;
- 9 Absorpční kapacita regionu v oblasti získávání finančních zdrojů pro rozvoj obcí;
- 10 Existence a další vznik brownfields;
- 11 Kvalita a kapacita zásobení obcí energiemi.

PROBLÉMY A HODNOTY VYPLYVAJÍCÍ Z ROZBORU UDRŽITELNOSTI

- ⊕ negativní stavební dominanty
- ▨ Brownfields
- osa potenciálního územního rozvoje
- ▭ podinvestované území v oblasti energetiky
- ▭ podinvestované území v oblasti vodního hospodářství
- ▭ podvyužitá území
- ▭ území zesíleného potenciálu v oblasti turistiky
- ▭ území zesílených přírodních hodnot

Obrázek 1 Výkres problémů v ORP Polička

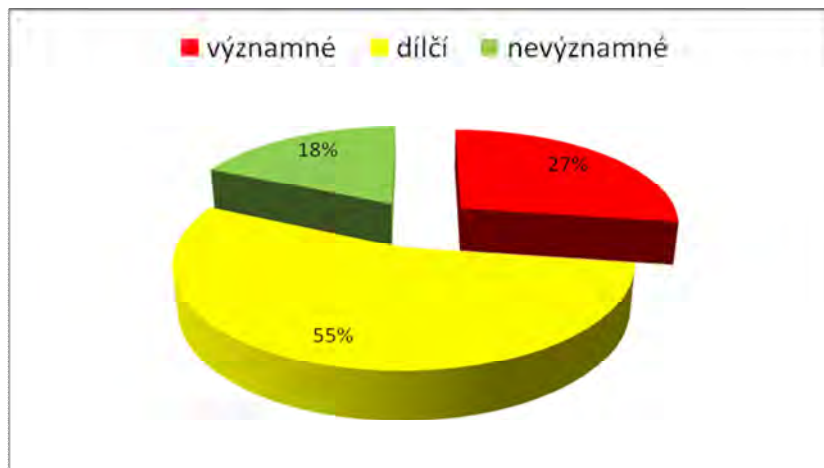
Z obrázku je patrné, že výše popsané problémy se nedotýkají území celého, ale že je lze v území detailněji lokalizovat.

Pokud se pokusíme výše uvedená hlavní témata regionu vyhodnotit z pohledu bezpečnosti, pak můžeme konstatovat následující dopady:

	Hlavní téma regionu	Vztah k bezpečnosti území
1	Vybavenost území dostatečnou a kapacitní technickou infrastrukturou v oblasti vodního hospodářství a odkanalizování území vč. napojení na ČOV	Významný
2	Kvalita silnic III. třídy a místních komunikací	Dílčí
3	Disparita v dostupnosti území hromadnou dopravou	Dílčí
4	Dostupnost občanské vybavenosti pro všechny obyvatele regionu	Dílčí
5	Zachovalost krajinného rázu	Žádný
6	Nevýhodné podmínky v oblasti zaměstnanosti a pracovních příležitostí v regionu vč. vývoje mezd	Dílčí
7	Gradient rozvoje turistického ruchu (rozvoj ekoturistiky, agroturistiky apod.)	Žádný
8	Vývoj počtu obyvatel a jejich věková struktura	Dílčí
9	Absorpční kapacita regionu v oblasti získávání finančních zdrojů pro rozvoj obcí	Dílčí
10	Existence a další vznik brownfields	Významný
11	Kvalita a kapacita zásobení obcí energiemi	Významný

Tabulka 3 Hlavní témata regionu a jejich vyhodnocení z pohledu bezpečnosti

Z výše uvedeného příkladu je patrné, že z jedenácti vytipovaných hlavních témat regionu mají vztah k problematice ochrany bezpečnosti obyvatelstva a území 3 v kategorii „významný“ a 6 v kategorii „dílčí“ význam a pouze u dvou témat. Percentuální rozložení viz níže:

Graf 2 Rozložení významu „hlavních témat regionu“ podle vlivu na bezpečnost obyvatelstva a území

Z výše uvedeného příkladu je vidět, že pokud je o vyhodnocení problémů v území, jsou nastavené ÚAP poměrně důkladným zdrojem informací. Ponecháme-li stranou spornou návaznost ÚAP a rozboru udržitelnosti a jeho témata a povšimneme-li si, pouze oblasti bezpečnosti musíme bohužel konstatovat, že získaná data vyznívají z pohledu ochrany obyvatelstva a území značně naprázdno. Druhou otázkou pak je, zda by všechna tato data sebraná a uspořádaná v jeden celek, měla být zcela volně dostupná prakticky komukoliv.

Závěr

Současné územní plánování jakoby rezignovalo na jednu ze svých základních funkcí, a to je péče o bezpečnost obyvatelstva v území. Převažujícím tématem se stává ochrana přírody, krajiny, biodiverzity, případně životního prostředí. Bohužel mnohdy na úkor ochrany obyvatelstva a zdrojů vody, surovin, či energie, které jsou pro přežití lidí nezbytné (zejm. zdroje pitné vody). Nechtěli bychom v žádném případě snižovat potřebu ochrany životního prostředí a ohrožených druhů živočichů a rostlin, přesto se ale domníváme, že územní plánování musí v budoucnosti podstatně důrazněji akcentovat problematiku územní bezpečnosti obyvatelstva.

Ve druhé části článku jsme si položili otázku: Jak přispívá naše současné územní plánování k ochraně obyvatelstva a bezpečnosti území? Protože jsme se věnovali jen jedné části územního plánování, a to části analytické, můžeme odpovědět pouze za tento „vzorek“. A je to odpověď vskutku neradostná: NIJAK!!! Má to svoje „ale“! Pokud s problematikou bezpečnosti území nezabývá sběr dat o území a jeho analýzy, jak se pak mohou problematice bezpečnosti území a ochraně jeho kritické infrastruktury věnovat další navazující jeho část? Odpověď je bohužel nasnadě – taky nijak... Nad touto situací bychom se měli zamyslet a pokusit se ji „alespoň nějak“ řešit.

Literatura

- [1] ŠILHÁNKOVÁ, V, KOUTNÝ, J, ČABLOVÁ, M. *Urbanismus a územní plánování*, Univerzita Pardubice 2002
- [2] Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon)
- [3] MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj ekologie – hrozba i naděje*. Praha: Karolinum, 2001
- [4] Wikipedia - otevřená encyklopedie, dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Udr%C5%BEitelnost>, 20.1.2009
- [5] Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění zákona č. 123/1998 Sb.
- [6] GOODALL, B. *Dictionary of Human Geography*, Penguin London 1987
- [7] OBERSTEIN, I., CACH, J. *Názvosloví urbanismu a územního plánování*. Praha: FA ČVUT, 2001
- [8] HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V, KÜHNL, K. *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*, Praha: Univerzita Karlova, 1987
- [9] HAMP, M. A KOL. *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*, Praha: Univerzita Karlova, 1996
- [10] CULEK, M. *Biogeografické členění České republiky*, Praha, Enigma, 1996
- [11] Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon)
- [12] Vyhláška MMR č. 500/2006 o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti
- [13] ŠILHÁNKOVÁ, V., PONDĚLÍČEK, M.: *Vyhodnocování udržitelného využití území*, Veřejná správa 36/2009

Autoři:

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice, Studentská 84, Pardubice
vladimira.silhankova@gmail.com

Mgr. Michael Pondělíček
Civitas per Populi, Střelecká 574/13, Hradec Králové
mpondelicek@gmail.com